

Denk maar niet dat Nederland ineens gastvrij is geworden

Opvang van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam

FOTO: ANP/MARCO DE SWART

Veel mensen zijn verrast door de houding tegenover vluchtelingen uit Oekraïne. Waarom zijn we ineens zo 'gastvrij'? Om dit te snappen, is het nuttig een vergelijking te maken met eerdere groepen die door oorlogsgeweld naar ons land vluchtten.

Altijd was er (aanvankelijk) mededogen en empathie. Maar onze identificatie was verreweg het grootst bij de Belgen (1914), de repatrianten uit Nederlands-Indië (vanaf 1946) en de Hongaren (1956). Ten eerste omdat ze Europeanen waren, of zo werden afgeschilderd. Zo moest de inclusieve term 'repatrianten' de indruk wekken dat zij terugkeerden naar het vaderland, terwijl de meesten hier nog nooit waren geweest.

Om draagvlak te kweken in een land dat net herstelde van WO II, kampte met woningnood, en dat zijn burgers aanzette om te emigreren omdat Nederland overbevolkt zou zijn, benadrukte de regering bewust de overeenkomsten. Minstens zo belangrijk was

dat hun vijanden (de Duitsers, de Indonesische nationalist en de Sovjets) ook de onze waren. Net als bij de Oekraïners nu. Dat lag anders bij Milosevic en Assad. Dictators en oorlogsmisdadigers, *for sure*, maar ver weg. Bovendien golden de vluchtelingen als moslims die cultureel ver van 'ons' zouden afstaan.

Bij de Bosnische vluchtelingen (1992) speelde dat nog niet zo'n grote rol. Het *clash of civilizations*-frame van politicoloog Samuel Huntington moest nog verschijnen en voor Pim Fortuyns obsessie met de islam was nog weinig aandacht. Verder stonden negatieve ideeën over 'moslims' in de schaduw van de genocidale Servische politiek die herinneringen aan WO II opriep en zo de identificatie met de Bosniërs vergrootte.

Bij de vlucht van Syriërs (2015) was het islamofobe idee dat 'moslims' één homogene groep vormen, die als ze de kans krijgen hun intolerante cultuur aan de samenleving opdringen, inmiddels breed ingeburgerd. Aangejaagd door xenofobische rechts-populistische partijen als de PVV.

Héél even, in 2015, wist de elende van het brute Assad-regime dat beeld naar de achtergrond te drukken, maar niet voor lang. Met als gevolg dat tienduizenden oorlogsvluchtelingen vast kwamen te zitten in de Griekse modder, gevlucht voor dezelfde Russische bommen en aarde verschroeiende strategie als de Oekraïners nu.

Hoewel het hartverwarmend is hoe open Europa zich nu opstelt, heeft de omhelzing van de Oekraïners als 'echte' vluchtelingen vooral het effect dat anderen in het Midden-Oosten en Afrika, die aan vergelijkbaar geweld blootstaan, op nog grotere afstand komen te staan. De hoop dat deze crisis tot meer mededogen voor vluchtelingen zal leiden, lijkt dan ook niet erg realistisch.

Leo Lucassen is directeur van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis en hoogleraar arbeids- en migratiegeschiedenis aan de Universiteit Leiden.